

Г. В. Піскурська, ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

ПЛЮРИЛІНГВАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Піскурська Г. В.

Плюрилінгвальний компонент у структурі професійної компетентності менеджерів зовнішньоекономічної діяльності

В статті розглядається питання плюрилінгвальної компетенції як компонента структури професійної компетентності менеджерів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Узагальнюється трактовка понять «компетенція», «компетентність» і «професійна компетентність». Так, компетенція є системою знань і вмінь в певній сфері людської діяльності. Компетентність, в свою чергу, – це володіння людиною відповідною компетенцією. Професійна компетентність інтегрує професійні теоретичні знання, практичні вміння, апробовані в досвіді, і професійно значущі особистісні якості фахівця. У статті наводиться загальна модель фахівця та визначається структура професійної компетентності менеджерів ЗЕД. Крім того, автор описує сутність плюрилінгвальної компетенції та визначає її місце в структурі професійної компетентності фахівців з менеджменту ЗЕД. У статті виявлено, що плюрилінгвальна компетенція є інтегруючим компонентом, який взаємопов'язує інші елементи структури професійної компетентності менеджерів ЗЕД.

Ключові слова: професійна компетентність, плюрилінгвальна компетенція, модель фахівця, структура компетентності.

Пискурская А. В.

Плюрилінгвальний компонент в структурі професійної компетентності менеджерів зовнішньоекономічної діяльності

В статье рассматривается вопрос плюрилингвальной компетенции как компоненты структуры профессиональной компетентности менеджеров внешнеэкономической деятельности (ВЭД). Обобщается трактовка понятий «компетенция», «компетентность» и «профессиональная компетентность». Так, компетенция – это система знаний и умений в определенной сфере человеческой деятельности. Компетентность, в свою очередь, – это обладание определенной компетенцией. Профессиональная компетентность интегрирует профессиональные теоретические знания, практические умения,

апробированные в опыте, и профессионально значимые качества специалиста. В статье приводится общая модель специалиста и определяется структура профессиональной компетентности менеджеров ВЭД. Кроме того, автор описывает сущность плюрилингвальной компетенции и определяет ее место в структуре профессиональной компетентности специалистов в сфере менеджмента ВЭД. В статье выявлено, что плюрилингвальная компетенция является интегрирующим компонентом, который взаимосвязывает другие элементы структуры профессиональной компетентности менеджеров ВЭД.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, плюрилингвальная компетенция, модель специалиста, структура компетентности.

Зміни в сучасній економіці України, пов'язані з процесом інтеграції до світової системи господарювання вимагають підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і фахівців на міжнародних ринках. Це залежить в першу чергу від якості професійної підготовки економіко-управлінського апарату. Тому сучасна вища освіта повинна забезпечувати високий рівень професійної підготовки майбутніх фахівців – менеджерів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Приєднання України до Болонської системи освіти вимагає оновлення принципів вищої освіти та процесу професійної підготовки фахівців. Важливою складовою професійної компетентності менеджерів ЗЕД є здатність успішно функціонувати та спілкуватися в іншомовному професійному оточенні. Реформування мовної вітчизняної освіти сьогодні відбувається з урахуванням досвіду основних досягнень європейських країн в цьому напрямку. Згідно з «Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти» [1] одним з головних принципів сучасної мовної політики є плюрилінгвальний підхід. Раніше мета навчання мови трактувалась як досягнення «майстерності» у спілкуванні однією, двома або навіть трьома мовами, кожна з яких розглядалась ізольовано, з «ідеальним носієм мови» в ролі зразка. Сьогодні сформульована нова мета – розвивати лінгвістичний репертуар, в якому присутні всі мовні здібності, отже, розвивати плюрилінгвальну компетенцію студентів.

Дослідженню професійної компетентності фахівців присвячені численні праці А. М. Алексюка, В. П. Андрущенко, С. Я. Батишева, І. Д. Беха,

В. П. Беспалька, В. М. Галузинського, М. Б. Євтуха, Н. Г. Ничкало, І. А. Зязюна та ін., в яких розкриті загальні питання професійної підготовки та змісту професійної освіти. Професійна підготовка фахівців у різних галузях була об'єктом розгляду дисертаційних досліджень М. М. Ісаєнко (військові), Л. Г. Кайдалова (фармацевти), О. М. Клочко (юристи), О. Г. Набока, Г. О. Копил (економісти). Вивченню окремих видів професійної компетентності присвячені наукові праці М. О. Богатирьової, І. А. Воробйової, В. В. Сафонової, В. М. Топалової (соціокультурна компетенція), О. О. Вишневської (ділова культура), Р. О. Гришкової, Н. А. Ігнатенко, В. О. Калініна (формування іншомовної соціокультурної компетенції), М. М. Левшина, Т. О. Плеханової (формування інформаційної культури у професійній підготовці майбутніх економістів), В. А. Лівенцової (культура професійного спілкування майбутніх менеджерів), Л. О. Савенкової (комунікативна компетентність). Однак на сьогоднішній день недостатньо уваги приділялося питанню місця плюрилінгвальної компетенції в структурі професійної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД, що й обумовило актуальність даної статті.

Отже, розкрити місце плюрилінгвального компонента професійної компетентності фахівців з менеджменту ЗЕД допоможе виконання наступних завдань:

- 1) охарактеризувати сутність понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність»;
- 2) описати структуру професійної компетентності менеджерів ЗЕД;
- 3) визначити місце плюрилінгвальної компетенції як компонента професійної компетентності.

Перш за все слід дати визначення термінології, адже у науковій літературі існує велика кількість трактовок понять «компетенція» і «компетентність». У даній статті ці поняття не є тотожними, а знаходяться в підлеглому зв'язку: компетенція – це складова частина компетентності. Слідом за А. В. Хуторським, під «компетенцією» ми розуміємо «сукупність взаємопов'язаних якостей особистості у відношенні до певного кругу предметів

та процесів», «компетентність» співвідноситься з «володінням людиною відповідною компетенцією, яка також включає її особистісне відношення до неї і до предмету дійсності» [2]. Н. І. Алмазова, в свою чергу, визначає компетенції як знання і вміння в певній сфері людської діяльності, а компетентність – це якісне використання компетенцій [3, с. 118].

Компетентність фахівців – це результат професійної підготовки, що характеризує кваліфікацію цього фахівця, яка представлена вміннями та знаннями, необхідними для здійснення професійної діяльності. У різних сферах праці змістовні аспекти компетентності фахівців відрізняються один від одного.

Активне використання і поширення поняття «професійна компетентність» є характерним для останніх років. В даний час, як відзначає М. А. Вікуліна, професійна компетентність визначається як явище, що інтегрує професійні теоретичні знання, практичні вміння, апробовані в досвіді, і професійно значущі особистісні якості фахівця [4, с. 85].

Отже, природа професійної компетентності фахівця розуміється як система взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів (підсистем), які забезпечують цілісність професійної підготовки: ключових, загально предметних/базових та предметних/спеціальних компетенцій [5, с. 75].

Якщо тепер спроектувати змістовне наповнення цих базових понять на управлінську сферу діяльності, професійна компетентність менеджера ЗЕД включає в себе сформованість професійно значущих компетенцій майбутнього менеджера ЗЕД, кількість та співвідношення яких слід виявити.

Перш ніж перейти до опису структури професійної компетентності, слід розглянути її місце у загальній моделі фахівця. На думку А. А. Мазаракі та Т. І. Ткаченко [6], підготовка елітного фахівця з менеджменту, що здатен накопичувати знання, спроможного до творчості, самоактуалізації та самовдосконалення, базується на системоцентричному підході до формування комплексу компетенцій. У його основі – використання різних рівнів властивостей особистості: базових, професійно значущих якостей, вищих психічних функцій і механізмів у розвитку суб'єкта. В загальній моделі фахівця

як творчої особистості змістовна і функціональна структура його характеристик представлена як логічна наступність рівнів формування та їх взаємозв'язку. На основі Галузевих стандартів вищої освіти науковцями розроблено компетентнісну модель фахівця, представлену в табл. 1.

Таблиця 1

Структура моделі сучасного фахівця

1.Творча особистість	Сучасний фахівець				
2.Рівень базових властивостей	Здатність накопичувати знання		Здатність до творчості	Здатність самоактуалізації і самовдосконалення	
3.Рівень професійно значущих властивостей	Освіченість	Професіоналізм	Креативність, обдарованість, здатність до навчання	Емоційно-вольова стабільність і когнітивність	Професійна культура і моральність
4.Рівень вищих психічних функцій і механізмів	Психологічні механізми самоорганізації і узагальнення		Психологічні механізми саморозвитку		
5.Рівень ідентифікації якості підготовки	Загальнотеоретична підготовка		Професійна компетентність	Функціональна грамотність	

На думку В. Приймак, сучасний менеджер має володіти достатнім професійним інструментарієм у конкретній предметній області (базові професійні компетенції), спеціальними професійними компетенціями у сфері інформаційних технологій і систем (IT&C) та відповідним рівнем комунікаційних компетенцій (компетенцій ділового спілкування та міжособистісних взаємовідносин, лінгвістичних та соціальних компетенцій тощо (рис.1) [7].

Рис. 1. Базис професійних компетенцій менеджера

Таким чином, необхідний (мінімальний) рівень професійної компетентності менеджера ЗЕД складається з комплексу:

- 1) базових управлінських компетенцій (професійних, інтелектуальних, ситуативних, соціальних);
- 2) компетенцій IT&C грамотності (компетенції у сфері Інтернет, телекомунікацій, роботи з оргтехнікою тощо);
- 3) ключових комунікативних компетенцій (соціокультурна компетенція, знання правил етикету, володіння державною та щонайменше однією іноземною мовами тощо).

Конкурентоспроможність менеджера ЗЕД значною мірою визначається рівнем сформованості його плюрилінгвальної компетенції, тобто його здатністю накопичувати та користуватися компетенціями різного рівня в різних мовах для виконання різноманітних професійних функцій (налагоджувати, підтримувати та розвивати ділові відносини з зарубіжними партнерами) [8, с. 8]. Тобто, плюрилінгвальна компетенція не є суто мовленнєвою, а потребує також предметного знання певної професійної діяльності. На рис. 2 представлена структура професійної компетентності менеджерів ЗЕД з урахуванням плюрилінгвальної.

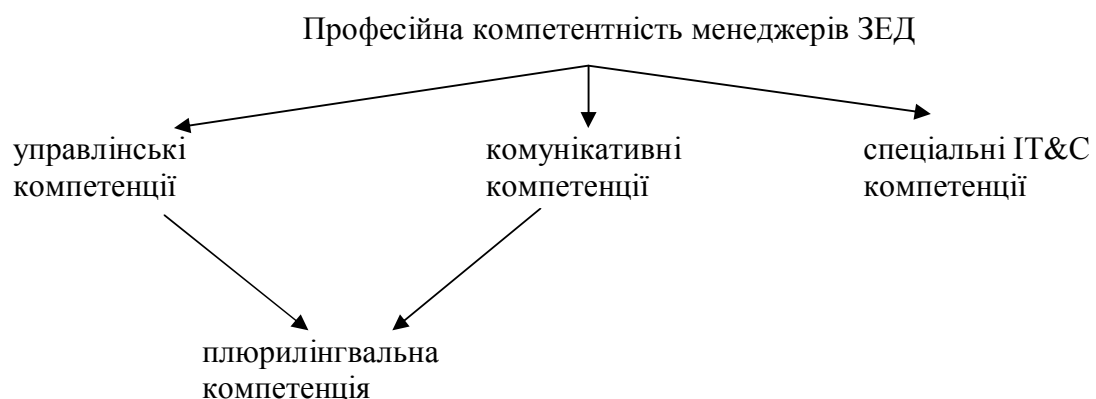

Рис. 2. Структура професійної компетенції менеджерів ЗЕД

У дослідженні Г. О. Копил визначено наступні змістовні компоненти професійної компетентності фахівців: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-перцептивний та операційно-дієвий [9, с. 8].

Мотиваційно-ціннісний компонент професійної компетентності фахівців з менеджменту включає наявність інтересу до поглибленого вивчення фахових дисциплін; усвідомлення значущості компетенцій, безпосередньо пов'язаних з керівничою діяльністю, прагнення до набуття конкурентоспроможних компетенцій, умінь і навичок; прагнення до особистісного самовизначення та самореалізації у професійному середовищі; об'єктивність і самокритичність в оцінці досягнутого рівня розвитку власної професійної компетентності.

Інформаційно-перцептивний компонент професійної компетентності фахівців з менеджменту включає здатність до компетентного сприйняття та аналізу професійно важливої інформації; адекватність творчого реагування на професійно важливі аспекти у змісті досліджуваного матеріалу; збільшення швидкості понятійної та мовної реакції на професійно важливі аспекти, що виявляються у вербальній і невербальній активності комунікантів; здатність / уміння вивчати та збагачувати за досліджуваним матеріалом знання підприємницької та корпоративної культури ділового середовища країни, мова якої вивчається; здатність не лише до порозуміння з діловими партнерами, а й до запозичення кращих зразків підприємницької культури у вітчизняній економіці.

Операційно-дієвий компонент професійної компетентності фахівців з менеджменту виявляється в умінні застосовувати набуті професійно важливі знання у професійній діяльності з оптимальною користю; реалізовувати пріоритетні компетенції, властиві галузі менеджменту; компетентно спілкуватись з іноземними діловими партнерами, а саме: умінні розуміти позицію співрозмовника, уявляти себе на його місці, вести розмову з ним за його правилами зі своєю метою; критично оцінювати свою мовленнєву та ділову поведінку щодо доречності та доцільності, відповідно до ситуації спілкування; налагоджувати довірливий контакт із співрозмовником, створювати атмосферу діловитості, порозуміння, компетентно та переконливо досягати поставленої мети; передбачати конфліктні ситуації на інтеркультурологічному підґрунті та запобігати їм.

Отже, робимо висновок, що професійна плюрилінвальна компетенція

одночасно відноситься до двох компонентів: інформаційно-перцептивного та операційно-дієвого.

Таким чином, професійна плюрилінгвальна компетенція є важливим інтегральним компонентом структури професійної компетентності менеджерів ЗЕД, що дозволяє фахівцю найбільш ефективним чином здійснювати свою діяльність, а також сприяє саморозвитку та самовдосконаленню особистості.

Література

1. **Загальноєвропейські** Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [Текст] / Відп. ред. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.

2. **Хуторской А. В.** Технология проектирования ключевых и предметных компетенций [Электронный ресурс] // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005. – 12 декабря. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>

3. **Учебно-познавательная** компетенция как методологическая основа продуктивной иноязычной учебно-познавательной деятельности / Н. И. Алмазова, А. В. Рубцова // Научно-технические ведомости СПбГПУ. – 2010. – Вып. 2. – С. 117 – 121.

4. **Викулина М. А.** Реализация личностно-ориентированного процесса подготовки педагогов. – Н. Новгород : Изд-во ВГИПИ, 2001. – 153 с.

5. **Ястребова Л. Н.** Анализ структуры иноязычной коммуникативной компетенции лингвиста-преподавателя [Электронный ресурс] // Вестник ТГПУ. – 2012. – №4. – Режим доступа : http://vestnik.tspu.ru/files/PDF/articles/yastrebova_1_n_74_78_4_119_2012.pdf

6. **Мазаракі А. А.,** Ткаченко Т.І. Компетентнісна модель менеджера в Галузевих стандартах вищої освіти України [Електронний ресурс] / Завдання вищої освіти у сфері гуманітарного розвитку суспільства. – Режим доступу : http://ir.nmu.org.ua/bitstream/123456789/2676/1/том1_p003-005.pdf

7. **Приймак В.** Модель професійних компетенцій сучасного менеджера [Електронний ресурс] / Економіка. – 2012. – №137. – Режим доступу :

http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Model_s_Professional_Compencies_a_Modern_Manager_18904.pdf

8. **Plurilingual** and intercultural education as a project/ Ed. by M.Cavalli, D.Coste, A.Crişan , P.-H. van de Ven. – Strasbourg : Council of Europe, 2009. – 14 p.

9. **Копил Г. О.** Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з міжнародної економіки у процесі вивчення іноземних мов [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Копил Галина Олексіївна. – Житомир, 2007. – 22 с.

Piskurska G. V.

Plurilingual Component in Professional Competence Structure of Managers of International Business Activities

The article focuses on the problem of professional competence structure of International Business Activities (IBA) Managers. The relevance of the article is determined by the continuing process of global economy integration in Ukraine and the growing demand for highly professional managers in the sphere of international business. The interpretation of competence in the narrow and broad sense of the word and professional competence is generalized. Thus, competence in the narrow sense is the system of knowledge and skills which are the basis for action algorithms, experience, abilities and personal qualities. This system allows successful performing professional and everyday tasks. Competence in the broad sense of the word is a person's ability to actualize particular competences at particular time and use them during the process of their functions realization. Professional competence integrates professional theoretical knowledge, practical skills, and professional qualities of a specialist. The general model of a specialist is presented and the structure of IBA manager professional competence is determined. Besides, the notion of plurilingual competence and its place in the IBA manager professional competence structure is identified. It is revealed that plurilingual competence is the integrating component that links other elements of IBA manager professional competence structure.

Key words: professional competence, plurilingual competence, specialist model, competence structure.

Відомості про автора

Піскурська Ганна Вікторівна – аспірант кафедри англійської мови ДВНЗ «Донецький національний технічний університет». Основні наукові інтереси зосереджено на теорії та методиці професійної освіти.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2014
Прийнята до друку 28.02.2014
Рецензент – к. пед. н., доц. Горчакова І. А.